

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția Strada Buzești 42 Administrația Strada Regală, 6. BUCUREȘTI	Director: N. IORGA Redactori: { St. O. Iosif, M. Sadoveanu și I. Scurtu.	ABONAMENTUL ANUAL În țară . . . 10 lei În străinătate 12 »
--	--	--

CALENDARELE CA FACTOR CULTURAL

Nu toată lumea, mai ales într'un popor încă puțin înaintat în cultura sufletului, cum e al nostru, ține cărți. Odată cel mai sărac și mai înnapoiat cetitor avea însă cite o carte de rugăciuni, care-î amintea zilnic limba corectă și ortografia cea bună. Astăzi însă, prin orașe măcar, nu mai este așa. Dar orî-cine simte odată pe an nevoia de a-și cumpăra un calendar. Unii se mulțumesc cu cite-va fițuice calendaristice propriu zise, cusute împreună cu mersul trenurilor, tarifele de postă și telegraf și multe anunțuri. Acești oameni economi și cu mintea îngustă plătesc așa ceva cu ciți-va gologani numai. Dar cei mai mulți vreaș să aibă, pe lângă aceasta, pentru dinșii său pentru ai lor, și ceva povești și poezii, ei se bucură cînd mai află și unele ilustrații. Pentru aceștia sînt calendarele mai măricele său cele mari, pe care trebuie să le redacteze un scriitor, orî cit de mărunțel.

Odată puneam cu dreptate un mare temeiu pe aceste calendare. Cu calendarele lui de la Buda, a ispitit Zaharia Carcalechi pe ațiția cetitori din Ungaria și din principate, dîndu-li lucruri plăcute de citit într'o formă tipografică neobișnuit de aleasă. Și el nu era cel d'întăiu, ci pe timpul lui, prin anii 1830, calendaristica romîneasă împlinise mai bine de o jumătate de veac de la data cînd în veacul al XVIII-lea, Petru Șoanul din Brașov, încercase cel d'întăiu a tipări o astfel de lucrare.

După Carcalechi, cel mai bun calendarist a fost Kogălniceanu însuși, care, așa om învățat cum era, n'a desprețuit nici acest modest mijloc de luminare. Cutare calendar al lui din anii patruzeci. preschimbat apoi supt titlu de Almanach, e de toată frumuseța, și ca materie și ca orînduire și ca execuție tipografică. Se dau vederi, foarte bine desemnate, din capitala Moldovei, care fusese mai puțin tradusă în jidovește de cum e astăzi, se înșiră articole voioase și spirituale ale editorului însuși, poezii de-ale lui Alecsandri, care aveau

pe atunci tot farmecul noutății, și cite altele. Mai toată literatura nără era represintată în calendar.

Puțin după aceea, librarul Ioanid, din București, începu șirul calendarelor sale, care se răspîndiră foarte mult. Calendarul literar de speță negustorească apărea astfel și el s'a păstrat, cu neconținute îmbunătățiri, pînă în zilele noastre.

Iar dincolo de munți calendarele brașovene de prin anii șeaizeci, urmînd tradiția lui Barițiu, începu a da o cetire felurită și bine aleasă unui public tot așa de puțin pregătit ca și al nostru pentru literatura înaltă.

*

Iată acum, în linii foarte generale, cum se înfățișează calendaristica noastră de prin anii 1880 înainte.

Un timp, calendarele cu basme fură foarte iubite și ele cuprind un material de povești destul de însemnat. Mai tot-deauna se dădea, după exemplul lui Kogălniceanu și al bătrînului Asachi, cu calendarele ieșene ale «Albinei», și narațiunii istorice, cu o tendință patriotică. Scriitorul de romane haiducești, de un caracter senzațional care a zguduit mahalalele, bucureșteanul N. D. Popescu, începu să scoată calendarele «pentru toți», care se împodobiau în fiecare an cu cite un capitol de istorie romînească, scris pe șlea, după putința bietului «romancier popular» și dădea, pe lingă multe ilustrații, și o amănunțită cronică a anului. Calendarele d-lui Popescu, cu frontispiciul lor simbolic, ies pînă astăzi și, pentru unele strate din public, nu sînt, de sigur, o cetire rea. De mult însă, ele nu sînt cele mai căutate, precum erau de sigur în copilăria mea, cînd mă înduioșam cetind în ele mai întăiu patimile Brîncoveanului și ale neamului său nenorocit. Ele represintă însă și astăzi un gen deosebit n literatura de calendare.

Lingă calendarul istoric trebuie pomenit cel politic. Odată anumiți ziariști căuta să înriurească lumea și pe această cale. Răposatul Gh. Dem. Teodorescu scria cu o deosebită vervă necuviincioasă și ușuratecă acele calendare ale *Ghimpelui*, care căuta să înjosească dinastia «străină». Un asemenea calendar, de și fără haz, se zice și umoristic. Multe ziare de caricaturi și glume s'au încercat în asemenea calendare, care nu s'au prea trecut, precum alte ziare, «serioase», întrebuițau și pentru acest scop tipografia lor; așa a făcut un timp *Războiul*, pe atunci o foaie foarte răspîdită.

Mai mult de cit calendarele de dincoace, cele de peste munți urmăria, cu tot amestecul, neapărat, de negustorie, scopuri culturale.

Librarul Krafft din Sibiiu, foarte priceput la vînzare, și-a îngrijit totdeauna și ilustrațiile și articolele din calendar, care iese de cîtăva vreme supt conducerea preotului Popovicî din Gelmar, fost profesor seminarial. Un alt cleric, pâr. Matei Voilean, asesor consistorial, dă tipografiei arhidieceșane din Sibiiu un calendar cu literatură într'ales. Un al treilea, apare la librarul Ciurcu în Brașov și mi s'a părut adese ori prea slab. Un al patrulea iese însfirșit, în condiții bunișoare, la Blaj. Fără să mai pomenim calendarul pentru sătenî și micuțul calendar cirilic dela același Krafft ori calendarele de diocesă din Banat.

În București, Institutul Minerva, care a adus o adevărată revoluție în condițiile materiale ale literaturii românești, trebuia să se gîndească și la un calendar literar și «național». «Calendarele Minervei» bine și bogat ilustrate, cu un material literar superior tuturor celorlalte, a și luat îndată locul întâiu printre publicațiile românești de acest fel. Numai *Calendarul plugarilor*, scos de cîtăva învățători oameni de inimă, anume pentru sătenî, poate primi, în felul său, aceleași laude.

Cu cît ne vom încredința mai mult de adevărul trist, dar netăgăduit, că sînt mulți oameni cari nu cetesc decît calendarele, vom căuta *cu toții*, dela cei mai mari scriitori pînă la cei mici, să le facem tot mai bune. Căci binele pe care ele'l pot face, e încă foarte mare.

N. IORGA.

UN BIET DRUMETȚ ODATĂ

*Copila cea albă
Cu albu-î zăbun
Drumețul o 'ntreabă:
Primi-veți om bun?*

*Cuminți se 'mălțară
Luceferii vii:
— Supt ștreșenî de țară
Ești oaspe de vii.*

*Lumină 'l așteaptă
Și cana cu vin
Și paza cea dreaptă
La vechiul cămin.*

*Cu daruri în poală
N'ar fi mai poftit!
Nainte-î se scoală
Bătrînul albit.*

*În casa bătrînă
Bat carii în grinzî,
Vechi gînduri se mină
Și firul le prinzi.*

*Prielnic e vinul
Și 'ndeamnă la sfat.
Din vorbă, străinul,
Ađinc a oftat.*

Căci ochii săi cată
De jale scâldați
Minunea de față
Cu anii săltați.

Cum murmură psaltul
Cu gândul fugar:
Ca spuse de altul
Cuvintele-î par.

Ce daruri deșerte,
Mai rar a-l cerca!
S'ar duce departe
Și 'ndaț ar pieca.

Dar iată c'afară
Șiroaiele cad.
Ici vinu 'n pahară
Și dincoace iad.

Cu fulgere plouă
Și tună blestem,
Stai brazii în două,
Se 'nchină și gem.

Frumoasă copilă,
Tu candel' aprinzi
În casă unilă
Supt vinete grinzii!

Pe 'ncetul se 'nbună
Minia de sus,
Dar altă furtună
Tot crește nespus:

Căci nimeni nu-l știe
Pe tristul drumeț;
Spre ținta-î pustie
Plecase 'ndrăsneț.

La schitul sălbatic
Din munții răpoși
Duc trai singuratic
Bătrini curvioși.

Acolo-l tot mână
Mocnite muștrări,
Dar omu-î țărîna
Ce vrea desmierdări.

— Frumoso, la noapte
Te poate fura,
Mină codrul cu șapte
Povești țî-a dura...

Ș'adorm cei de acasă.
Străinul, la fel,
Ci jalea-l apasă
Prin somn cătinel.

Și cum visătoare
La geam micșunea
Cu-a nopței răcoare
Parfumu-și unea,

Doi miri, par'că, singuri
Treceau amîndoi
Prin miros de crînguri,
Prin umbră de foți.

El însuși e mire,
Și nu-î pe pămînt
Mai dulce simțire,
Mai mîndru cuvînt.

Ea capu-î cuprînde
Și-î cade pe piept.
El brațul și-l tînde...
Cînd, iată-l deștept!

O dormi, tu cuminte
Copilă 'n crivat!
De visul ce minte
Nu-î doar vinovat...

Dar nici în oglindă,
Cînd tu veți căta,
Necaz să te prîndă,
Că vina-î a ta!

FEMEIA NETOATĂ

A fost odată ca niciodată, pe cînd trăiau novacii care se atirnau cu mîinele de toartele cerului, iar cu picioarele dedeau de pămînt; cînd se potcovia purecele cu nouăzeci și nouă de oca de fier la un picior și călciul rămînea tot gol.

A fost un om și o femeie. Omul mai era cum era, măcar că ținea de vremea lui cînd toată lumea era bobleată; dar femeea lui era o pedeapsă, o torontoacă de n'avea căpătii și o leneșă, mama lui Dumnezeu! Se lipia cu patul cît era ziua de mare, or se întindea la umbra pomilor și dormia de se făcea butie. Din prăjină ce era cînd o luase bărbatu-său, se făcuse acum o haidoșe de muere de țî-era frică să te uiți la ea. Dar tăiere de cap la ea nici de o lăscăe. Nici nu se deslușia la nimic, nici tragere de inimă n'avea să se agațe de ceva. Cînd venia bărbatu-său de la muncă, nu găsiea nici o dată demîncare făcută. O luase întii cu binișorul, învățînd-o și el după capul lui: Uite asta, și-asta femeie! Mai la urmă o cicălise. De surda. Să-î șteargă cite una s'o mai trezească, nu se 'ndura, că de! erau luați de curînd cu lipiciu unul de altul, apoi trăgea și omul nădejde că doar-doar s'o mai da la brazdă și femeia lui. S'apuca el sărmanul strîngea găteje, ațîta focul, punea brăcaciul pe pirostrii, mai punea alături o oală, făcea rost de niscaî-va rogodele, iar cînd isprăvia: Hai, nevastă, de mîncă: Pune-te masă, strînge-te masă. Acolo vine treaba cu tine. Într'o dimineață bărbatul se sculă cu un gînd luminat. El n'avea ce-î face nevestei, dar poate nașă-sa i-o destupa capul. Ast-fel cînd înjugă boii să plece la cîmp, la deal zise:

— Nevastă, vezi de te du azi pe la nașă-ta să ieși seama, ce face ea să faci și tu. Nu mai ședea, că cine șade coada-î cade la împărțea.

Nevasta făcu ce-î spusese bărbatul. Pe nașă-sa o găsi spălînd rufele.

— Bună vremea, nașă!

— Bună vremea, fină. Ce vînt te-aduce pe la noi?

Femeea îi spuse c'o minat-o bărbat-său să ia de la dînsa învăț pentru treburile casei.

— Eheî, fină, începu nașă. — Fie că bun bărbat țî-a dat Dumnezeu! Naș-tău nu m'a ținut în palmă, Dumnezeu să-l ierte. De cînd ne-am luat și pînă acum, întinde și iar întinde! Acasă treabă peste treabă:

Pînă cînd căldarea fierbe
Mai faci două, trei gherbe.

La deal dis-de-dimineată cu toate grijile 'n spinare și naș-tău pe de-asupra să mă toace, vorba cîntecului :

Hăis și cea, hăis și cea!
Ține copilul, fa!
Vezi cîinele bălțat, a ieșit din sat?

Dar finu? Piinea a bună, miel de suges la două oi. Să nu-î treci nici pe dinnainte și din cuvîntul lui să nu ieși, căci să-l puî la rană, te vindecî de bun ce e.

Femeia mai stete ce mai stete, și cînd se întoarse acasă puse și ea căldarea cu apă de rovină. Răscoli prin casă și puse în albie toată rufăria de pinză de in, cum se purta mai de mult. Într'un colț dete peste cojocul lui bărbat-său; muie și cojocul. Spălă într'o apă și 'ntr'alta, scoase, scoase și întinse pe garduri și pe curpen. Cînd veni bărbat-său de la deal și-și văzu țoala batjocorită și moroită ca vai-de-lume, se luă cu mîinile de păr.

— Dar bine, nevastă, ce treabă-mî făcuși?—Ea cu mîinile 'n șolduri, fudulă, drept colo la el:

— Uite bărbate, spălai și eă ale trențe, că se făcuseră ca fundu' ciauului. Și nașa tot asta făcea.

— Bine, ce fel, bou' lui Dumnezeu, ai văzut tu pe nași-ta spălînd vre-un cojoc? Ti! Mare satara ai să fii tu la ușa mea.

Apoi apropiindu-se de ea, îi șterse o palmă. Nu trecuse mult de cînd se rupsese bătaia din raiu. De aceia oamenii aveau mai mult folos de la ea. A doua zi așternutul femeii era gol, înainte d'a se mișca bărbatul de pe pilota lui, unde dormise fără să se întoarcă pe cealaltă parte. Nevastă-sa robotia și iar robotia, dar nimic nu isprăvia, căci îi era peste mină, or ce ar fi făcut. Bărbat-său care trăgea doar cu coada ochiului, nu se îndurâ de ea și începu s'o învețe ce să facă și cum să dreagă: Să mulgă vaca, să taie lemne, să aducă apă cu donițele și să facă demîncare. Crezînd că l'a priceput nevastă-sa, se sculă, înjugă și porni la deal.

Cum rămase singură, femeia luă o pîrnae de supt laviță, într'o mină; căută apoi toporul și-l luă și pe el într'altă mină. Acestea le scoase abia pe prispă. Mai scoase și donițele în mijlocul bătăturii, ca să fie, vorba cîntecului, mai aproape de fintină. Se duse apoi cu pîrnaea și toporul la vacă, s'o mulgă. Vaca ședea culcată, priponită de coarnele țapoșe la un țaruș și rumega tibnită, bătînd domol din cîte-o ureche. Netoata de muere se uită la strîmbăturile vacii și se minie.

— Te strîmbî la mine, dobitoaco, hai? Ți-a plăcut ce mi-a făcut

bărbatu-miū āseară, mīncate-ar storcina? Stāi cā ū-arāt eū! Se repezi apoi ca apucată de alte alea, inhātă toporul și venind cu urgie, picni vaca drept între coarne. Novācioaea dete vaca gata dintr'o singurā loviturā. Cātă apoi șișul lui bărbatu-sāū și se apucā de spintecat. Pe cīnd scotea māruntaiele fumegātoare și carnea făcīndu-le grāmādā într'o copae, Albei, ciinele, sta azir delāturi. Dacă il amenința cu șișul într'o parte, el ocolea și se așeza de partea cealaltă. Sātul de răbdārī se repezi de-o datā și īnșfēcā prapurul, ce sta atīrnat la un capāt al copāii frumos ca o broboadā de păr de cāmīlā.

— Luași, luate-ar heriile, Albei! Staī tu c'am sā te leg, staī c'am sā te leg, cā nicī carnea, nicī pielea nu-ți face o ceapā degerată! — Și zicīnd așa il momī: Cuțu, cuțu! Pinā-l prinse de grumaz și-l legā cu un curm de la zāpodii. Unde sā-l agațe, unde sā-l agațe ea, se tot muncia cu gīndul, tīrīnd ciinele care schelālāia. Dete brīnci uși celarului sā-l bage īn celar. Aci butia cu vin. La cep se poate lega ceva și īncā cum! Fācu un ochiū și-l strīnse la canā, apoi se duse sā isprāvească cu jertfa. De chiū de vai, gāti și isprava aceia, făcīnd din carne māi mult ciopāți, decīt pēcii scoase la treaba lor. Cīnd se ducă copaea īn celar sā dea drumul ciinelui, acesta o biști pe ușā de lingā ea, iar cepul pe care-l scosese o isbi peste glesna goalā. În celar era tot un bāltoiu, de luase toate pe dedesupt. Neroada dete la o parte vrana slabā și rostogoli butoiul sā vazā dacă māi curge. Innāuntru se hiltici o rămāșiță de drojdii și se scurse repede și aceia jos.

— Cu asta n'am brodit-o! Se gīndi ea, dar ce māi de mīncare am sā-ī fac disearā lui bărbatu-meū din Simbotina! — Alese din copae o halcā mare pentru ciorbā și scāzutā și aduse o cobiliță de apă pe care o vārsā pe drum de rămase jumātate goalā.

Seara īn amurg, iaca și bărbatul cu cārūta scīrțiīnd și cu plugul īn cobili tiriș īn bātaturā.

Scofīnd resteiele, īntrebā pe nevastā-sa: — Nevastā, sint flāmīnd, ai făcut ceva de mīncare?

— Am făcut, bărbate, făcut... Ai sā faci astāseară o mīncare īn lege, c'am tăiat pā Simbotina.

— Ai tăiat pā Simbotina, necazule? Sārac de maica mea, ce sā māi mă fac eū cu muierea asta? Mā lasā sārac! Piei dīnnaintea mea, necazule, cā mă faci sā daū d'altā dānānae cu tine! īnțelesu-m-ai sā fugi, cāci mi-ești neagrā ca tāciunele?

Dar cīnd gāsi mīncarea gata și se așezā la masā se māi potoli și uitā nițel necazul. Ūi veni gust sā tragā și dintr'o oalā cu vin, pe lingā mīncarea bunā.

- Mă duc, nevastă, să scoț o oală cu vin.
- Du-te, dar să nu intri în el.
- Neroada tot neroadă! Doar n'o să intru în butoiu!
- Ia cu oala binisor de jos.
- Doar n'o să scoț pă vrană, pă sus! Te las nițel fără ursitoare, că-mi trebuie lumină la cep.

Cind intră în celar și văzu pocinogul, îl luară năbădăile și începu să strige și să se vaete. Femeea, simțind că bărbat-său s'a făcut vreme rea, o tuli afară și s'ascunse în burueni, care creștea pe atunci înalte cit casa de se pitia cineva în ele mai abitir ca într'o pădure. A avut noroc cu carul, c'a trecut-o ceasul rău. A doua zi în revărsat de zori, femeia, care de spaimă nu ațipise nici cit scaperi în cremene, auzi din bălării scîrțitul carului care se depărta. Ascultă pînă nu-l mai auzi de loc, apoi începu să dea cu miinile în lături cucutele înalte, ca să-și facă loc. Picioarele începură s'o uture de urzicile pitite pe dedesupt în cit i se impleticiau și o trîntiră jos. Cind ce să vezi? Supt ea văzu o buză de burcan îngropat în pămînt și desvelit ce-va, ce-va de viitura apelor ploii. Se usmi să-l scoată și nu isbuti. Atunci culcă bălăriile dintr'o fugă ca vije-lia, aduse toporul și se apucă să desgroape ca la buturugă. Din groapă scoase de urechi un borcan cit toate zilele. Riciind țărina din gura lui, dete peste galbeni luminoși, amestecați cu ruble. Luă ea borcanul, îl duse ea în casă: pînă aci toate bune. Dar tot crucindu-se ce-o să facă, se apucă să încerce rublele și galbenii în dinți să vază dacă sint bunî de mîncare. Strînse unul, strînse doi în dinți: știi, cum fierul. Nu mergea așa, trebuia să-i fiarbă. Umplu o oală de galbeni și ruble ca de bureți de pădure și puse la fier. Și fierse și fierse pînă seara, tot încercînd mereu.

Pe după namiezî, în diseară, bărbat-său era în bătătură. Crezînd că nevastă-sa se făcuse iepure de hotar, venise omul mai de vreme, să-și facă rost de demîncare. Cind intră el în tindă, nevastă-sa se dogoria lîngă o movilă de jeratic, pe care se putea frige un berbec.

— Ce fierbî acolo, nevastă, cu atita foc în oala aia? Nu mi-i aprinde casa cu atita jărăgai? Muerea apucată fără veste înțelenise la vatră. Abia scoase graiū pe jumătate:

— Ia fierb și eū d'azi dimineată niște pustii dă nefierți. Apoi dînd cu lingura prinse și scoase cite-va ruble aburînd iute în sus.

— Adu 'ncoa iute să văz! Se 'nîpse bărbatul și scoase pe palmele îngroșate de muncă galbeni drăgăstoși.

— Dar unde i-ai găsit nevestică zise' omul, crucindu-se și nemai-gîndînd la năsărimbele din ziua trecută.

— Da' ce, numai ăștia's? Ia du-te 'n casă după sobă c'ai să dai dă Urechiatu' plin dă nefierți. Omul se duse și se miră de atita sumedenie de bani, cit nici prin vis nu-î trecuse vre-odată.

— Bine nevastă, zise el întorcîndu-se. Ce-ai stricat pînă acum ai răsplătit. Acum sărăcia să-și ia catrafusele dă la noi!

— Dacă e și nu fierbe! Gustă și tu ciorba să vezi dacă e dulce dă sare; barem zeama o fi bună.

— Lasă, nevastă, lasă! D'aci 'nainte îți fac eu rost de mincare! Tu să-ți vezi dă hodină:

Mănîncă, te hărăne,
Culcă-te și hodine.

Să trăim noi numai cit ne-o ținea nefierții din Urechiatu.

— Așa, bărbățele, așa, te-am priceput: Urechiatu n'o să se isprăvească nici odată dă fiert. Trăim cu zeamă dă nefierți.

— Așa, nevastă, așa, m'ai înțeles ca cucu. Dar nu face nimica.

Se îmbrățișară în semn de pace. Bărbatul stropoli ca altă dată în vremea bună și făcu de mincare. În seara aceea fu o dragoste și o fericire în casa lor păzită de Urechiatu, plin de solzi de aur, ca acei de pe șarpele galben, păzitor supt vatra casei.

A doua zi hărbatul se sculă cu noaptea 'n cap, căci odată cu banii îi intrase și grija 'n casă. Acum voia să plece să-și tîrguiască din bolte. Își innodă banii, îi puse supt briul răsucit de mai multe ori împrejurul trupului și porni disdedimineață la drum. Și dacă porni el, femeea lui sta și ea pe prispă cu mîinile 'n sîn; iar cînd se iuția soarele, se tira după umbră deasă. Iată că în tihna amiazilor, se auzia un om strigînd cit il ținea gura:

— Haî, oale, haî la oale, măi neică măi, pă gologani și pă bucate. Cînd se apropie, femeia văzu o căruță cu coviltir trasă de patru boi moldovenești, cu coarnele mari; iar în gura căruții un muntean roșcovan striga iar, cit putea:

— Să vă daū oale, măi neică măi!

— Ia măi stăi acoloa, măi stăi!

— Oho, boulenii taichii, opri munteanul.

— Pă ce dai oalele, măi creștine?

— Pă ce-o fi: Pă gologani, pă bucate or dă care, și pă tărițe; numai apă să nu-mi dai.

— Eū aș avea pă Urechiatu dă dat, imi dai oale pă el?

— Dacă e grăscEAN, știi colea godănac, il iaū de ce nu? Măcar de-l duc legat după căruță.

— Dă-te jos de-l vezi, că e după sobă 'n casă.

— Oî săracu, dar n'a trăit el nici în foalele mă-si așa.

Cînd văzu borcanul plin de bani încremeni și îi străluciră ochii de lăcomie. Femeia îi luă înainte.

— Nu te uită așa lung la nefiertii miei, că bărbatu-meu i-a luat așa cruzi as'dimineață și n'o mai luat alte merinde la el; zicea că's bunî și ăștia la mîncare.

Munteanul se umflă de ris. văzînd atita nerozie la femeie, și fără s'o mai întrebe dete hăis și cea până dinaintea casei, descărcă oalele făcînd un morman mare, și p'aci-ți-e drumul cu Urechiatul. Muerea vru să facă acum o treabă bună, adică să pună oalele bine. Însă măcar că de cînd fuseseră ele răscoapte și scăpaseră de la smălțuit, nu le atinsese nici o picătură de rouă. femeia netoată începu să le înșirue în pariî dela gard, ca să se scurgă. Apoi se uită la ele cum ședeau, unele roșii, altele cu vîrgături și bobite sau cu picățele. Vîntul care sufla tare începu să le clatine și să le hurducăe. Atunci i se păru că oalele moțăe la ea și o amenință.

Valeu zăltatelor! strigă ea; zăltatelor și oarbelor, nu v'am știut arțagu! Zicînd, d'astea mî-ați fost voi! Urechiatu, era blind săracu! Dar stați că vă domolesc eu acum pă voi! Nevasta pocinogașă căută o măciucă zdravănă și începu să ia măsură de croeală parilor cu oalele. Le ședea rău goî pușcă și cu căpățînî așa mari.

În toate părțile zburău cioburî și ciți parî atitea năsărîmbe strîmbe pe urma vitejiei novăcioaîi. Dar ea nu era mulțumită. Dintr'atita măcel nu cursese nici o picătură de singe și Albei era flămînd. Aduse piuă și fierul lung al rariței ca să piseze cioburile să le caute măcar măduva. Zobi ea o grămadă de cioburî. cînd stînd grecește, cînd sculîndu-se în genunchi și lăsînd cu fierul toată greutatea trupului. Dar la urmă chemînd pe Albei și virîndu-i cu de-a sila botul în praful roșu, dobitocul se smuci strănutînd. Nu era bine, trebuia să amestece acest mălăiî roșu cu apă. Iar aduse pe Albei la piuă și acum bietul dobitoc scăpă de canoneală cu un bot frumos purpuriu. Văzînd astea femeia, trăsnaia fu gata. Se apucă să măi facă sbenghiurî ciinelui, se îmbărbură și ea și în sfîrșit începu să facă arcuiri roșii pe pereți de la toacă până supt seară, cînd trag vitele spre casă. Acum casa era toată spoită cu roșu. Iar cînd bărbatul toantei venea de la tîrg, văzu de departe printre copaci singerînd fășii din pereții casii, ca niște trunchi de arțari jupuți. Bătaia care o mîncă netoata cînd ajunse gîdea acasă, nu se măi spune.

A doua zi dimineața, sculînd-o cu anasina de mult îi zise: Bagă-ți

mințile 'n cap, că astăzi te îngrop de vie dacă n'om găsi p'al care ne-a luat borcanu cu nefierți.

Și-au pornit de la cîntatul întîi al cocoșilor cu o turtă în dăsață, cu o tigvă de apă și cu trei fuștei de ceapă. Și-au mers, și-au mers, cale lungă ca s'ajungă. Iacă pe un bărağan fără margine drumul li se desfăcea în două. Bărbatul zise:

— Hoțu cu Urechiatu a luat-o or p'aică, or p'aică. Eū o iaū pā drumu-āsta. Tu apucā p'āstilalt, sā-ī dām dā urmā. Dacă dai peste urmā de obadā, unde n'a astupat vintu', vinā dupā mine și mă cautā. Auzi tu, urmā de roatā?

— Bine!

După ce se despărțiră, femeea merse un petec până la o leasă de porumbari. Aci se opri și începu să strige din răspuțeri: U, bărbate, ia vin ia! Acesta veni într'un suflet să vază ce e. Nevasta lui sta pironită lingă un mărăcine innalt și se uita țintă în crăcile lui ghimpoase.

— Ia uite vezi, vezi? — Ținea ea tot într'una arătînd pe-o cracă ceva negru.

— Văz, văz, răspunse omul, e un gîndac, umblă pā mărăcine, dar tu nu mai umbli d'acum pā fața pămîntului.

Și zicînd așa, o doborî sălbatec la pămînt și o zugrumă. Smulse șișul din teaca de supt briū și se apucă să zgirie o fărîmă de groapă la marginea lesii de mărăcinii. Apoi puse innăuntru pe femeea lui cum se afla moale ca o cîrpă, cu trupul ei lăliū și greu și o învăli cu țărînă, fără să înfigă la capul ei măcar un bețișor. După asta porni mai departe, să dea de urma celui dus cu borcanul.

În urma lui iacăta niște negustori venind pe drumul mare. Ei abăturā din drum pe inserate și aleserā ca loc de popas, tocmai locul din marginea lesii, unde traserā cu căruțile pline de marfă.

Aci e bine de oprit, zise unul din ei roșu și crunt, sārînd din căruța. Aci a mai stat cineva, c'a făcut locu' arie.

— Să aprîndem focu', zise cellalt, un om puțintel la față. Se 'nse-rează și 'mī-e și frig.

— Și frică. Ce nu ți se poate întîmpla în pustietatea asta?

Dar mī-a plăcut cum tremurāi cînd suciam gîtul munteanului. Nu te teme, că nu te las așa! Îți dau și ție parte... Cum mai tremurāi!

— Îmī plăcea cum îi suciaī gîtu' ca la un puiū, și nu mă mai ținea pămîntu', imī venea să sar în sus de bucurie.

— Se 'nțelege că n'ai să mă lauzi așa în față nimănuī. Și pentru treaba asta te mulțumesc eū cu ceva.

— Mai încape vorbă, firtate! Și negustorul cel slab își mușcă bu-

zele, scuturîndu-se de un fior, apoi se cocoșă printre mărăcină, adunînd și rupînd rătioare uscate ca s'ațițe focul. Pe locul negru se ridică în curînd un foc vesel, care scotea un fum drept ca în jertfa lui Abel. Din cînd în cînd unul din cei doi conăciți îl hrăneau cu cîte o mină de vreascuri. Roșcodanul rupse tăcerea :

— Să nu ne facem uitare să îmbucăm ceva. Ar fi bine să căutăm plătica s'o dăm nițel pe la foc, doar s'o vază. Nu se isprăvi bine vorba, cînd se auzi un glas din adînc.

— Vă-ăz ca prin sită!

— Ce-o fi?

— Vre-o cobe de noapte.

— Vă-ăz ca prin ciur! Urmă glasul infundat.

— Nu e bine, vere, de noi.

— Ne-am dus, frate-meu!

— Vă-ăz ca prin dir-mon!

— Încotro o luăm?

— Din cotro vine?

— Văz de tot! — Răcni de-odată în mijlocul jeratecului între ei. O namilă sări în sus.

Negustorii o croiră la fugă, unul într'o parte și altul într'alta. N'au mai știut de căruțele cu marfă, n'au mai știut de nimic. S'au dus și duși au fost până 'n ziua de azi.

Novăcioaica văzînd că oamenii au fugit și și-au lăsat căruțele cu marfă, cu cai, cu tot dichisul, unde mi-ți aruncă un picior pe crucea de la căruță și alt picior pe crucea ăleilalte, apucă hăturile și mină și mină la săritele, de săriau și roatele în sus. Ca de cînd m'apucaî să vă povestesc, era acasă 'n bătătură. S'apucă să descarce mărfurile, ca oamenii. Maică Precistă, ce era! Cite stămburi, cite horbote, cite mîndreți de pe lumea luminată, toate teancurile și cūtiile negusturilor. Un an să fi stat numai să le fi desfăcut una cite una și să te fi uitat. Iar în fund, peste ce gîndiți c'a dat? Peste Urechiatu cu nefierți. Cînd îl văzu, îi veniră lacrimi de bucurie. Îl luă în brațe și-l duse la locul lui dinnainte, de după sobă. Luna scăzu de trei ori până veni și bărbatu-său, care gonise multe plaiuri, amăgit de vorba chiar a negusturilor care pierduseră acum marfa. Se bucură de credeaî c'a apucat pe Dumnezeu de picior. Își îmbrățișă soția care da acum semne că și-a mai venit în minți. Adevăr că de-atunci nu s'a mai întîmplat la casa lor nici o posnă și au trăit în pace și unire până la adînci bătrînețe.

Iar eū încălecaî p'o șa și vă spusei Dumnea-voastră așa!

M A M Ă

Din lacrimile carî le-ai plîns,
De-ar fi mărgăritare, salbe,
Comoară 'ntreagă ai fi strîns...
În părul tău cresc fire albe...

Cum stai așa tăcută, parî
Cuprînsă de melancolie...
Copiii tăi crescură mari
Și casa ți-a rămas pustie...

S'au dus în lume rînd pe rînd,
Să-și caute 'n străini norocul...
Și tu i-aștepți, i-aștepți, visînd,
Cînd arde scara 'n vatră focul.

O lumînare ți-ai aprîns...
Și-acum deschizi încet psaltirea...
Și murmurî... și pe-un drum întîns
Te poartă 'n depărtări gîndirea...

În umbra tainicei odăi,
Cum stai la masă 'ngemuchiată,
Rugîndu-te pentru ai tăi,
Parî însăși maica preacurată.

EMINESCU ȘI SCHOPENHAUER

Cu prilejul tezei de doctorat a d-lui I. Pătrășcoiu: «*M. Eminescus pessimistische Weltanschauung mit besonderer Beziehung auf den Pessimismus Schopenhauers*». Tirgu-Jiu. Tipografia D. Miloșescu. 1935, pp. 110 în 8°. Cartea e dedicată d-lui D. A. Sturdza.

II.

Insuficiența științifică arătată de autor în prefața cărții sale și în concepția atît de greșită a subiectului său, se desvălește și în tratarea acestuia, supt forme destul de variate și de serioase ca să scadă foarte mult valoarea lucrării, ba chiar s'o facă de-a dreptul problematică.

Orî-cît aș fi dorit, deci, să constat cel puțin în partea pozitivă a lucrării d-lui Pătrășcoiu cuvenita cheltuială de muncă și de vreme, de care pomeniam la sfîrșitul articolului trecut, — sînt nevoit să spun că nici măcar acest merit nu-l pot îngădui autorului atît de încîntat de propria sa operă. Căci, dacă s'ar fi întrebuițat pentru ea munca necesară, și dacă vremea ce trebuia sacrificată întru aceasta ar fi fost măsurată cu mai multă generositate, rezultatele la care s'ar fi ajuns ar fi putut fi și mai reale și mai mulțumitoare. Așa însă, cum s'a procedat de către d. Pătrășcoiu, cu graba și cu ușurința de-a ocoli o muncă originală mai adîncă, — isprava este mai mult nefolositoare decît aducătoare de folos pentru știința literaturii rominești.

Într'adevăr, sumedenie de greșeli de acelea care osîndesc științificește o lucrare, se găsesc în lucrarea d-lui Pătrășcoiu aproape pagină de pagină și de sigur capitol de capitol.

Lipsa de originalitate — cel puțin a muncii, dacă nu și a ideilor; alegerea nechibzuită a izvoarelor sau întrebuițarea lor superficială; analiza în fugă și sinteza pripită a chestiunilor fundamentale; citațiile incomplete ori inexacte, în sfîrșit ignorarea unor izvoare absolut trebuincioase și, mai mult decît asta, chiar neluarea în seamă ori întrebuițarea nemărturisită a unor lucrări-anterioare: asemenea defecte se grămădesc în lucrarea d-lui Pătrășcoiu și apasă atît de greu asupra ei, încît o afundă aproape cu totul în rafturile lucrărilor fără de folos.

Voi pomeni numai cîte-va din dovezile ce stau la îndemîna orî-cărui critic priceput și răbdător al operii d-lui Pătrășcoiu.

În capitolul introductiv al lucrării sale, autorul exprimă opinia ho-

tărită că: «Individualitățile celor doi pesimiști [Eminescu și Schopenhauer] constituie o parte indispensabilă, integrantă a studiului [său]» și se leagă a da acestui capitol «o atenție mai înaltă decît e obiceiul să se dea părții biografice» (p. 10). Totuși ne convingem cu părere de rău, din paragraful următor, că ni s'au făgăduit lucruri ce nu ni se pun la îndemînă. Mai regretăm apoi și hotărîrea autorului de-a renunța la expunerea mai amănunțită a ideilor pesimiste schopenhauriene, pe cuvînt că «ele sînt destul de cunoscute» — cui?! —, cînd dînsul nu caută a-și îndeplini datoria științifică nici măcar asupra chestiunilor pe care le socotește însuși «foarte importante.»

Să ne lămurim mai de aproape: paragrafuli 2 și 3, meniți să expună «viața și cultura lui Eminescu», nu cuprind decît reeditarea unor studii făcute de alții, înaintea d-lui Pătrășcoiu, și întrebuintarea lor fără cel mai mic spirit critic, ba uneori chiar fără a fi fost citite cu luare aminte, deși sînt citate de d-l Pătrășcoiu în bibliografia sa. Astfel ni se spune (p. 15) inexactitatea că articolul «Cristos a înviat» al poetului s'ar fi scris în vremea colaborării lui Eminescu la *Curierul de Iași*, de și se arată lămurit, în ediția Șaraga (Nuvele), de unde a trebuit să-și ia d. Pătrășcoiu informațiile, — că articolul s'a extras de către d. I. L. Caragiale din *Timpu*, unde Eminescu începuse a colabora mai tîrziu. Autorul atît de conștiincios informat ne mai știe spune, ca rezultat al cercetărilor sale serioase, fără indoială, — despre un dicționar sanscrito-romîn al poetului, deși adevărul constatat definitiv, încă la 1903, este că un asemenea dicționar n'a existat nici odată, ci vorba e de traducerea unei gramatici sanscite. Trec cu vederea alte asemenea dovezi despre munca științifică foarte stăruitoare a d-lui Pătrășcoiu: ele nu mai au vre-o importanță aici și ar fi fost de dorit să n'aibă nici o existență în lucrarea d-sale.

Un alt paragraf (3), despre «atmosfera socială» a vremii lui Eminescu, întrece încaltea și hotărele celui mai superficial foiletonist istoric-literar, necum granițele bine stabilite ale cercetărilor științifice temeinice. Ce vedem însă? Citații lungi, asupra istoriei poporului românesc — din celebrii autori anonimi ai unei broșuri politice de ocazie: «Memoriul studenților din București», 1891, operă citată și în bibliografia de care s'a servit d. Pătrășcoiu la lucrarea sa. Cu adevărat, mare minune să se citeze, asupra celor mai elementare generalități de istorie romînească, frazele polemice ale unor studenți, angajați într'o mișcare politică, — și tocmai de către un candidat la doctorat

(grad superior, probabil, acelaia de student), într'o lucrare cu pretenții de știință...

Într'un al patrulea paragraf, autorul își propune a se ocupa de «caracteristica și personalitatea lui Eminescu și Schopenhauer în expunere comparativă». Pin'aici, ar fi singular capitol original al lucrării, cu toată făgăduiala răsunătoare din capitolul întâiu, repetită apoi și aiurea, despre importanța biografiilor celor doi scriitori, dintre care una s'a prefăcut în reproducere servilă și chiar inexactă pe alocuri a studiilor de mai nainte, iar cealaltă, a lui Schopenhauer, nu ni s'a dat de loc, poate iarăși pe cuvint că ar fi «prea cunoscută.»

Pentru cine cunoaște măruntele publicații multilaterale ale d-lui Pătrășcoiu, începînd cu «băncile populare» și terminînd cu cercetări de critică literară, — nu-î nici o taină seria de 2—3 articole despre Eminescu și Schopenhauer, tipărită în ziarul *Cronica*. Eî bine, cu toată părerea de rău trebuie să mărturisesc că paragraful acesta (4) din opera d-lui Pătrășcoiu face impresia a nu fi decît reeditarea pe nemțește și într'un stil mai îngrijit a celor publicate în articolele din *Cronica*, atît de școlărească e și aici paralela, cuprinsă în vre-o 7 puncte, a celor două personalități din două domenii deosebite ale spiritului omenesc, și atît de indiferente pentru știința literară ori filosofică sînt rezultatele cercetărilor autorului și în acest punct.

Pe de-asupra, d. Pătrășcoiu întrebuințează și acum numai cele scrise înainte, de alții, asupra personalității lui Eminescu ori Schopenhauer, nu caută a complecta nicăeri materialul restrîns încă asupra celui dintîi ori a ștorce mai bine literătura biografică așa de bogată asupra celui-lalt, și — cînd presară pe ici-colo părerile sale personale — ele sînt aruncate cu ușurința unui foiletonist nerăbdător, nu cu severa cumpănire a cercetătorului științific. Așa's, de-o pildă, părerile curioase, nedovedite cu nimic, ale autorului: că Eminescu ar fi fost «pretutindenea căutat, văzut bucuros și iubit», că meritele lui în lupta politică ar fi fost recunoscute și că «el totuși n'a stăruit să fie șef de partid (!)», ori că poetului, de obicei foarte retras în sine, precum îl arată biografia sa... «i-ar fi plăcut să trăiască în cele mai prietenești relații cu oamenii.»! Tot atîtea exagerări, inexactități și concludiuni nelogice sau naive (ca aceia despre legătura între munca de gazetar a lui Eminescu și aspirațiile la o șefie de partid!).

În alte două paragrafe, iarăși de cite două pagini, și astea mai mult reproduceri din poesiile lui Eminescu, autorul pune, luminează și închide victorios chestiunea pesimismului liric și social al lui Eminescu. În graba asta, firește că autorul trebuia să uite a pomeni undeva că s'a mai făcut și de alții clasificarea asta, deși ar fi putut-o

vedea în prefața traducerilor d-lui V. Tecontia, pe care le citează foarte des, dacă ar fi citit-o cu luare aminte și ar fi citat-o după cum se cuvenia; acolo se întrebuițează, în caracterizarea pesimismului eminescian, unii termeni identici cu ai d-lui Pătrășcoiu; împrumutați tot din opera despre pesimism a lui Hartmann.

Maî multă originalitate de muncă și chiar unele rezultate utile găsim în celelalte capitole ale lucrării, unde se tratează în special filosofia celor doi pesimiști, stabilindu-se asemănări și maî ales deosebiri dintre care unele interesante. Dar nici aici nu întîmpinăm o reconstruire luminoasă, strîns încheșată și pe deplin conștiincioasă a filosofiei lui Eminescu; lipsesc și constatările dovedite asupra influențelor schopenhauriene, maî numeroase de cît socotește autorul; de asemenea lipsește cu totul expunerea evoluției urmată de poetul-filosof, expunere absolut necesară într'un studiu cu pretenții științifice asupra filosofiei lui Eminescu. În schimb ni se dă, într'o serie de paragrafe fără sfîrșit, o schemă complicată de elemente ale pesimismului schopenhaurian sau eminescian, cu mult lux de termeni tehnici, dar cu maî puțină claritate. În aceste cercetări din urmă, unele observații bune ale autorului mîngie pe cetitor pentru celelalte defecte ale lucrării și faptul îl constată cu bucurie. Totuși, revin și aci greșeli ce nu sînt pot trece cu vederea și scād foarte mult valoarea științifică a lucrării. Se face de pildă o confușiune din cele maî regretabile între materialul pur filosofic și pur literar din operele lui Eminescu și se ajunge, în chipul acesta, la concluziuni din cele maî false: Ast-fel se atribuie lui Eminescu însuși, opiniile anarhice din *Împărat și proletar* și, cu o stingăcie uimitoare, se nesocotește orice rost estetic al poeziei, citindu-se din ea, ca dovezi de pesimism specific eminescian, strofe întregi din declamațiile proletarului răsvrătit care nu știu ce înrudire sufletească ar avea cu neașul conservator Eminescu! Într'altă parte, stingăcia de critic literar îl ispitește pe autor a socoti «Glossa» drept o «didactică versificată (!)...», pe cînd aiurea, iarăși într'un paragraf de vre-o două pagini, se combate teza pesimistă a lui Eminescu despre existența lumii cu argumente filosofice din cele maî personale, de ex.: «tocmaî capabilitatea de existență și existența maî departe a lumii sînt după părerea mea (!) cele maî bune dovezi pentru excelența lumii în originea și ființa sa»...

De sigur că ar fi preferit oricine maî puțină grabă și maî puțin avînt personal în opera asta, ca să ni se fi putut înfățișa în schimb un studiu maî tîhnit, maî științific și deci maî folositor. Pentru aceasta s'ar fi putut evita, ca economie de timp, prefacerea din nou (uneori maî rea și incompletă) a unor texte din Eminescu traduse de maî

'nainte și s'ar fi pus mai multă grijă ca indicațiile isvoarelor să fie precise și complete, felul de-a cita să fie mai metodic, greșelile de tipar mult mai puține și toate rezultatele mai mulțumitoare, pentru autor și pentru cititor, de-o potrivă.

ION SCURTU.

UNUI CRITIC

I.

*O lume vede cum gonit de Furii,
Îți terfelești talentu 'n glod și pleavă,
De când închipuirea ta bolnavă,
În suflet ți-a sădit sămînța urii.*

*Deci nu mă mir că azi mi-aruncî injurii,
Cînd încă ieri mă ridicai în slavă; —
Insultă, scumpul meu, fără zăbavă,
Pân' ce mai ai venin pe cerul gurii!*

*Ci totuși nu credeam c'asa reptilă
Supt zîmbetu-ți viclean se poate-ascunde,
Azi îns'o văd cum cearcă să m'apuce...*

*Mă dai în lături, facu-mî sfînta cruce,
Și nici nu știu cum ți-ași putea răspunde:
Să rîd?.. Ori mai degrab' să-ți plîng de milă!*

ST. O. IOSIF.

CRONICĂ.

«Traiul nostru» e al doilea volum al d-lui I. Ciocîrlan, învățătorul din Moldova care a izbutit, în scurt timp, să se impuie ca unul din cei mai buni povestitori printre cei tineri. Cartea de 127 de pagini, pe care a editat-o «Luceafărul» din Pesta, are un cuprins foarte amestecat, a cărei unitate o formează însă un stil deosebit, fără meșteșugire în legături, scurt, tăiat, plin de calificative potrivite și de cuvinte nouă, culese din graiul poporului. În cutare din aceste povestiri și schițe aflî o legendă despre Ștefan-cel-Mare, spusă destul de bine; alta e cea d'întăiu încercare a scriitorului către subiecte străine, în care eroii sînt suflete neobișnuite și superioare: e vorba de doi refugiați ruși, lucrători stîngaci într'un sat moldovenesc, și pe cari un

vifor de iarnă-î inghiață în coliba uade s'au adăpostit (*Două suflete*). Cele câteva pagini intitulată «Schite» (mai tot volumul s'ar putea chema așa) dau poeme în prosă. În «Pe Runcu», în «Rămași acasă», în «Așteptare» și «Ispita» cetești scurte idile țărănești care-ți amintesc felul de lucru al lui Alecsandri, cu toate însușirile și defectele sale, de înflorire cam dulceagă. Și puțin mai departe «Traiul nostru», «Cină» și «De Serbători» îți dau în amănunte mici, zdruncinate, pline de adevăr și descoperite adesea printr'o observație fină, cele mai negre priveliști din viața țăranimii noastre din România.

Povestea cea din urmă amintită e de sigur cea mai frumoasă din volum și nici-unul din cetitori nu va rămânea neînduioșat de înfățișarea căsuței de sărăcie în care mișună copilașii goi, căroră, odată cu vestea Sfintului Botez, preotul li aduce și câte o cămeșucă nouă. E atita înălțare în această mică faptă bună spusă cu o simplitate deplină! De această istorioară a durerii mîngiate se poate apropia și amintirea «Orbul» cu care se încheie cartea, schițînd chipul unui bătrîn jitar fără lumină care prinde din cîntecul rîului doinele cu care-și îngină bătrînețele.

Din viața satelor Moldovei, unde scriitorul însuși e unul din izbăvitorii de sărăcie și nenorocire prin învățătura împărțită copiilor golași și celor înveliți, din această viață de adîncă suferință și de curăție a inimii, d. Ciocirlan își va culege și mai departe materialul povestirilor sale. Cu vremea, el se va deprinde, lucrînd, a-și strînge mai mult hotarele scrisului, a-și alege ceia ce e în adevăr caracteristic și a cobori asupra celei mai deznădăjduite nenorociri acea rază de poezie pe care li-o refușă une ori, așa încît oare care jîgnire a simțirii se amestecă în sufletul cetitorului cu compătimirea cea mai omenească și mai frățească; pe de altă parte, el se va feri de a preface traiul țăranesc într'o iocană de vis albastru pe fond de aur șters, cum aū mai făcut-o și alții, și în destul, pentru ca să n'o mai facă și scriitorii de astăzi. Atunci talentul său, cu totul lămurit, va avea și înfățișarea lui definitivă.

Cellalt volum nou din editura «Luceafărului» are un cuprins cu totul deosebit. Supt titlul de «Icoane», profesorul, tînărul profesor Alexandru Ciura din Blaj, povestește, în crîmpeie scurte, viața de școlar și de student a «inteligenții» românești de dincolo. Începînd cu schița, foarte mișcătoare, a celor d'întăiu simțiri de înstrăinare a copilului ce a căzut din cuibul cald al casei în aspra disciplină fără iubire a internatului, d. Ciura poartă pe rînd pe studentul său la examene, în adunările cu colegii, în rătăcirile după locuințe ieftine și la întilnirile de trecătoare dragoste neașteptată. Tonul e foarte viu, limba e bună și ceea ce formează o lectură plăcută pentru ori și cine rămîne și un document folositor pentru o parte, neesențială, dar interesantă, din priveliștile felurite ale vieții românești de astăzi.

* * *

De curînd a murit poetul frances Hérédia, care a fost foarte mult citit și la noi, unde poezia lui era primită ca un ideal de perfecție artistică. Spaniol de sînge, American de origine, înrîurit de la început de școala «parnașiană» a formei desăvîrșite, el a scris sonete impecabile, în care erau de admirat și versurile sunătoare și emfasa cu care-și declama un biet subiect sărac. Pentru mulți însă, marele versificator nu era de loc poet. Părerea acestora va fi de sigur și judecata definitivă a istoriei literare.

N. IORGA.

Cine, dintre admiratorii «voinicilor» bulgari de astă vară, cine dintre des-nădăjduiții de vigoarea fizică și de viitorul neamului nostru, cine iarăși dintre disprețuitorii poporului greoi și așa de simplu de peste Dunăre, —

cine dintre toți acești Romini culti știe de o revistă oare-care, «*Gimnasticul român*», care apare, nu de astă vară, de cînd a venit gimnasticii bulgari la noi, ci de *opt ani de zile* în cap, chiar aici, în Bucureștii noștri cei încremeniți de minunea societăților de gimnastică din Bulgaria?! Și totuși revista asta, condusă cu pricepere și cu sacrificii de către d. D. Ionescu, profesor de gimnastică și unul din cei mai harnici propovăduitori ai acesteia — ne arată de atîția ani de zile binefacerile naționale ale societăților de gimnastică și ne îndeamnă să alcătuim cît mai multe din ele. În numărul din Sept. al revistei ni se dovedește că ideia organizării acestor societăți s'a dat în vileag încă de la 1892 în coloanele revistei, dar, firește, fără nici un rezultat. Astăzi, d. D. Ionescu, văzînd un interes mai mare pentru ideile d-sale la care n'a renunțat, a reușit să pună temeliele unei Societăți de gimnastică care se va organiza Duminecă viitoare și căreia Ministerul Instrucției i-a pus la îndemînă marea sală de gimnastică a liceului Lazăr. S'a înscris pîn'acum un număr de profesori și alți intelectuali printre membrii, și ar fi de dorit ca exemplul lor să fie urmat de cît mai mulți. E și o mîngăiere pentru noi că totuși nu străinii, egali ori inferiori nouă, ci noi înșine găsim căile bune cînd vroim, dar este și o datorie să arătăm frumoasei inițiative românești cel puțin interesul ce l'arătăm Bulgarilor de astă vară.

*

Înțelepte cuvinte, vrednice de luat în seamă și la noi, despre izvoarele artei naționale, a rostit în adunarea filologilor și pedagogilor germani din Hamburg unul din cei față, profesorul Lichtwark, în conferința sa despre *cultura artistică pe temelie locală și națională*: Pe cînd mă înaintea, zise dînsul, temelia culturii artistice se găsea în cultura antică și în renaștere, astăzi ea s'a înlocuit prin temelia națională, căci «adeverata cultura artistică nu se întemeiază pe știință și rațiune, ci pe talent și putere». «*Artiștii nu muncesc pentru neamuri străine, ci pentru propriul lor popor, de aceea și trebuie să crească inspirîndu-se din acest popor*». Iar adîncul izvoarelor de inspirație se va găsi în vechile monumente de artă care au să fie desgroate și păstrate cu sfîrșenie; ele ne vor îndruma către principiile unei arte naționale veritabile. Fără tradiții scumpe, nu se poate închipui o artă națională și fiecare artist e dator a se îndrepta, în prima linie, la comorile de artă ale trecutului patriei sale mai restrînse... La noi, puținii cari știu ce vreau și au de la Dumnezeu darul să-și îndrume neamul pe căile cele drepte ale culturii și artei românești, aceștia propovăduesc aceleași adevăruri și se închină cu smerenie în fața monumentelor literare ori artistice ale trecutului nostru, le desgroapă și le păstrează, le studiază și le pun drept pildă pentru toate faptele de cultură românească ale celor de acum. Dar numai pîn' aci ne asemănăm cu marele și puternicul popor cuminte al Germanilor. Incolo, noi mai avem din păcate filologi și oameni de școală cari știu numai să zimbească ironic ori chiar cinic de aud vorbindu-se despre o ast-fel de biată artă națională naivă și învechită. Ei sînt «moderni» și «umanitari», sceptici și eleganti, reci și cîrtitori, socotind că sînt oameni cumpăniți ai unei vremi de înaintată civilizațiune. Dimpotrivă, Nemiții, cari vor fi avînd poate mai mult cuvînt să vorbească despre această civilizație modernă luată de atîția în deșert, Nemiții aceștia înțelepți și totuși capabili de entusiasm, ascultă cu evlavie, prin cei mai de seamă oameni de știință și de școală ai lor, principiile naive și «strîmte» ale artei naționale ca temelie a ori-cărei culturi artistice cu adevărat *modernă* (fără ghilemele și fără luare în deșert).

I. SCURTU.